

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
Рівненський державний гуманітарний університет

УКРАЇНСЬКА КУЛЬТУРА:

***минуле, сучасне,
шляхи розвитку***

Збірник наукових праць

Наукові записки

Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 18

У 2-х т. Том I

Засновано у 2000 році

Рівне – 2012

ББК 63.3(4Укр)-7
У45
УДК 94(477)

Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку: Зб. наук. праць: наук. зап. Рівненського державного гуманітарного університету. У 2-х т. – Вип. 18. – Рівне: РДГУ, 2012. – Т. 1. – 249 с.

У збірнику вміщено статті науковців вищих навчальних закладів, присвячені розгляду історико-мистецької проблематики переважно західноукраїнських теренів. Певна частина матеріалу висвітлює різнобічні грані теоретико-методологічних проблем українського мистецтва. Окремий розділ складають повідомлення, огляди та рецензії.

Для науковців, студентів, аспірантів та усіх тих, хто цікавиться вітчизняною історико-мистецькою спадщиною.

Редакційна колегія:

Головний редактор: **Виткалов В.Г.** – кандидат педагогічних наук, професор, завідувач кафедри культурології Рівненського державного гуманітарного університету
Баканурський А.Г. – доктор мистецтвознавства, професор (Одеса)
Бондарчук Я.В. – кандидат мистецтвознавства, доцент (Острог), заступник головного редактора
Виткалов С.В. – кандидат мистецтвознавства, доцент (Рівне), відповідальний секретар
Горпенко В.Г. – доктор мистецтвознавства, професор (Київ)
Захарчук-Чугай Р.В. – доктор мистецтвознавства, професор (Київ)
Іваницький А.І. – доктор мистецтвознавства, професор (Київ)
Кияновська Л.О. – доктор мистецтвознавства, професор (Львів)
Овсійчук В.А. – доктор мистецтвознавства, професор (Київ)
Постоловський Р.М. – кандидат історичних наук, професор (Рівне)
Ричков П.А. – доктор архітектури, професор (Рівне)
Супрун-Яремко Н.О. – доктор мистецтвознавства, професор (Рівне)
Троян С.С. – доктор історичних наук, професор (Рівне)
Федорук О.К. – доктор мистецтвознавства, професор (Київ)
Стоколос Н.Г. – доктор історичних наук, професор (Рівне)
Жилуок С.І. – доктор історичних наук, професор (Рівне)

*Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації
КВ № 15560-4032 Р. Зареєстровано Міністерством юстиції України, наказ № 1489/5
від 18.08.2009 р.*

Упорядник тому: проф. **Виткалов В.Г.**

Рецензент: **Афанасьєв Ю.Л.** – доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри образотворчого мистецтва і дизайну Київського університету ім. Б.Грінченка

Друкується за рішенням вченої ради РДГУ (протокол № 3 від 26 жовтня 2012 р.)

Редакційна колегія не завжди поділяє точку зору авторів.

Збірник зареєстрований Президією ВАК України як фахове видання з проблем мистецтвознавства (постанова № 2409/2 від 9.02.2000 р.) та перереєстрований як фахове видання з культурології (постанова № 1-05/5 від 18.11.2009 р.) та мистецтвознавства (постанова № 1-05/4 від 14.10.2009 р.)

ISBN 978-966-8424-76-2

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2012

УДК 7(477.81/.82)«17/18»

Т.В. Смирнова

МУЗИЧНЕ ВИКОНАВСТВО У МАГНАТСЬКИХ МАЄТКАХ ВОЛИНІ (КІНЕЦЬ XVIII – ПЕРША ТРЕТИНА XIX СТ.)

На сучасному етапі розвитку вітчизняного мистецтвознавства все частіше увага дослідників зосереджується на вивченні окремих регіонів України, кожен з яких має свою специфіку. Значний інтерес викликає Волинь, де наприкінці XVIII – першій третині XIX ст. спостерігалось значне поживлення музичного виконавства у магнатських маєтках. Найбільш яскравими мистецькими осередками Волині були маєтки графа Ю.Іллінського, М.Любомирського та ін.

На сьогодні є небагато джерел, в яких розглянуто музичне виконавство в магнатських маєтках України кінця XVIII – першої третини XIX ст. (Сикорська А. [17], Шамаєва К. [19], Щербаківський Д. [21], а також Корній Л. [8], Малиновська Р. [9], Марценюк Г. [10], Никоненко Т. [13], Петрушанська Р. [14], Рудчук Ю. [15]). Серед дослідників Волині слід назвати Богданова В. [1; 2]. Проте, незважаючи на низку публікацій, проблема розвитку музичного виконавства у магнатських маєтках на Волині все ще залишається недостатньо вивченою і найменш висвітленою у вітчизняному мистецтвознавстві.

Метою статті є висвітлення фактів, які доводять, що на теренах Волині наприкінці XVIII – першій третині XIX ст. розвивалося музичне виконавство у магнатських маєтках.

Ознакою музичного життя Волині кінця XVIII ст. – першої третини XIX ст. у панських маєтках були кріпацькі капели, до створення яких поміщики докладали чимало зусиль. Традиція заведення капели у поміщицькому осередку сягала ще XVI ст., коли кожна магнатська сім'я запрошувала найкращих музикантів-виконавців, диригентів і співаків із-за кордону для навчання селян, а також місцевих музикантів [26; 216, 226].

Науковий інтерес становить класифікація існування кріпосних капел в Україні, визначена В.Богдановим. Він умовно поділяє її на три періоди: 1) від початку існування і до 1796 р.; 2) 1796-1830 рр.; 3) від 1830 р. по 1861 р. [1].

На Волині, яскравим етапом розквіту музичного виконавства у магнатських маєтках є період, що співпадає з 1796-1830 роками. Слід відзначити, що до другого поділу Речі Посполитої (1793 р.) Волинь входила до її складу. тому була одним із тих регіонів, де мали місце безпосередні контакти з західноєвропейським мистецтвом [5; 320].

До 1800 р. на території Польщі існували королівські, магнатські, кафедральні, костельні, монастирські, міські та шкільні капели. Найбільш вагомим була королівська капела. Наприкінці XVIII – першій третині XIX ст. польська магнатерія прагнула, щоб хори не лише супроводжували церковні служби, але й виконували масштабні та багатоголосні світські твори, зокрема й західноєвропейських композиторів, тобто виступали на різноманітних урочистостях, забавах тощо [26; 216].

У першій третині XIX ст. тривав активний розвиток кріпосних капел. Збільшувався їх склад, удосконалювалася професійна майстерність [1]. Хорових, інструментальних та театральних колективів у поміщицьких осередках стає значно більше, хоча вони й вимагали професійної підготовки. Це обумовлено двома причинами: 1) прагненням магнатів дотримуватися моди і придворних традицій; 2) освіченістю дворянського прошарку [19; 65].

У 1796-1830 роках мода мати свої капели й оркестри була поширеною серед поміщиків навіть із середнім достатком як на Правобережній, так і Лівобережній та Слобідській Україні [1]. А.Сикорська підтверджує, що 1775-1825 рр. – період яскравого розквіту кріпосних вокальних та інструментальних капел на українських землях [17].

Якщо для XVI-XVIII ст. у музичному виконавстві типовим був вокальний жанр, зокрема виконання пісень, то наприкінці XVIII – першій пол. XIX ст. популярними ставав

інструментальний [13; 95]. Інколи особливістю призначення музичних інструментів було не стільки виконання інструментальних композицій, скільки акомпанування співу [22].

Магнатські музичні колективи склалися з навчених кріпаків-музикантів, що добре виконували складні оркестрові твори й супроводжували оперні вистави. Оволодіння музичним інструментарієм загальноєвропейського типу було показником зростаючого професіоналізму українських музикантів, їх залучення до світових музичних традицій. До таких колективів на Волині слід віднести оркестри А.Іллінського, М.Комбурля, Г.Тарновського та ін. [1]. Так, 1806 р. губернатором Волині призначено М.Комбурля, який переніс із с. Хотинь (тепер Сумський р-н Сумської обл.) до Житомира свої музичні колективи, зокрема, оркестр, хор, рогову музику, запросив сюди з Німеччини композитора Франца Ксавера Бліму, що походив, імовірно, з Чехії. Всього до м. Житомира прибуло 120 музикантів та співаків [6; 985; 8; 81].

Загалом у Волинській губернії наприкінці XVIII – першій третині XIX ст. було 19 кріпосних капел [2], зокрема: в княжни Л.Сапєги в Теофіполі [21], у Кохановських у с. Моньки, Прушинських у маєтку Пустомет, Урбановських у містечку Цепцевичі, корпусного генерала О.Леванідова та майора Муравйова в містечку Корці, князів Радзівіллів у Бердичеві, графа Каменського неподалік Бердичева, у с. Іванкові [1; 2; 11]. Відзначимо, що у мецената Юзефа Стецького в Межирічах Корецьких капела складалася з 24 музикантів, а у графа Пржездецького в Старокостянтинівському повіті був колектив музикантів із 50 осіб [2].

Незважаючи на те, що в кожен колектив запрошено професіоналів, більшість виконавців складалася з кріпосних селян. Кожний новий колектив перетворювався в осередок культури, вплив якого був значним. Адже процеси, що в них відбувалися, виходили за межі свого часу та впливали на культурно-мистецькі процеси майбутнього.

На ранньому етапі існування кріпосних капел не могло бути й мови про планомірне навчання виконавців на музичних інструментах. Початкові навички гри кріпосні музиканти одержували через спілкування один з одним, де менш досвідчені вчилися виконавському мистецтву гри на різних інструментах у більш досвідчених. У тих капелах, де були капельмейстери, їх зобов'язували навчати музикантів гри на всіх інструментах [1]. Так, капельмейстером у маєтку одного з найбагатших поміщиків Волині графа Ганського з Житомирщини, протягом 1825-1835 рр. служив німецький скрипаль-віртуоз, композитор, диригент та педагог Август Григорович Герке (1790-1848 рр.), що походив із родини професійних музикантів [26; 154]. Його оркестр складався з 40 виконавців і виконував твори класичного репертуару [2].

Значне місце в розвитку мистецького життя Волині протягом XVIII-XIX ст. посідала родина меценатів графів Іллінських, які мали польські коріння, але проживали на Волині. Так, Ян Каєтан Іллінський (помер 1781 р.), староста Житомира, заснував оркестр із 100 музикантів і хор із 30 співаків [24; 353, 26; 189]. У складі цих колективів (на 1765 р.) були флейтист Гжегож Байєр, віолончеліст Цервента, скрипаль Ланде, співак Кернер [26; 228]. Ці колективи граф згодом перевів до містечка Романова [6; 985].

Його син, граф Юзеф Август Іллінський (1766-1844 рр.) – польський і російський генерал, камергер Павла I, маршалок Волинської губернії та російський сенатор [16; 88], відомий волинський меценат, народившись у Романові, прожив тут більшу частину свого життя [25; 151]. Ставши сенатором, Ю.Іллінський 1797 р. [26; 228] збудував у Романові розкішний палац «Новий Рим» і збільшив батьківський оркестр до 120 осіб. В оркестрі були першорядні виконавці на різних інструментах. Наприклад, до 1809 р. служив в оркестрі флейтист Г.Байєр із Відня, італійський скрипаль Дж. Ленці, що згодом залишився в Кременецькому ліцеї, кларнетист Й.Нудер [26; 228], фаготист Солецькі, валторніст Вайзінгер [21], Ян Роле (клавикорд та духові інструменти) [15], а також оперні актори Ненчіні, пані пані Замбоні та ін.

Резиденція графа Ю.Іллінського в Романові стала місцем, куди з задоволенням приїздили артисти та гості зі всієї Європи. Мистецьке життя тут відзначалося особливим

багатством. У Романівському мистецькому осередку поєдналися всі відомі форми маєткової культури: поруч із кріпосними митцями працювали вільнонаймані професіонали, аматори з аристократичних верств. Поза тим, що в період найвищого розквіту романівського мистецького осередку відвідування театральних вистав було вільним, граф Ю.Іллінський одним із перших в Україні почав комерційне використання своїх кріпосних митців [3]. Кріпосні капели, що їх поміщики віддавали «в найми», відіграли величезну роль у музично-громадському житті деяких міст, де вистави й концерти ставали можливими лише завдяки наявності кваліфікованих кріпосних капел. Так, Ю.Іллінський віддавав кріпаків-музикантів у найми житомирському, бердичівському, кам'янець-подільському театрам, а на час контрактів – київському [21].

Дотримуючись моди, Ю.Іллінський запрошував до себе в маєток митців різних жанрів, зокрема, малярів, різьбярів, артистів театру, музикантів тощо. Він створив у маєтку театр, де почергово давали вистави польська, німецька, італійська оперні трупи та балет, що складався з французів, німців та італійців [25; 152]. Як зауважує Ф.Ернст [8; 82], костюми для вистав граф випишував із Відня. Співаків і музикантів театру він відпускав на заробітки в інші колективи.

У своєму маєтку граф Ю.Іллінський утримував хор у складі 84 селян, у тому числі 30 дівчат [26; 228], керівником якого був Гречкін [19; 70] – учень відомого українського композитора доби бароко, майстра вітчизняного хорового концерту Д.Бортнянського, а також симфонічний оркестр і рогову капелу, що склалися майже зі 100 осіб [8; 82]. Рогові оркестри в цей період набули великої популярності. Присутність в оркестрі запрошених артистів не тільки піднімала виконавський рівень музичного колективу, але й сприяла підготовці місцевих професіоналів. Кріпацькі колективи виконували якісний репертуар. Наприклад, роговий оркестр у графа Ю.Іллінського, що існував протягом 1817-1846 рр., складався з 15-20 італійців, що грали на жерстяних ріжках різної величини – виконував арії і танці з опер. Диригентом у цьому колективі був Сіла, пізніше Карелла [26; 228]. Ці факти свідчать про виникнення в межах поміщицьких осередків професійної музичної освіти. Специфікою такої капели було те, що в кожного з 40 учасників був інструмент, що видавав лише один звук. Приготування одного твору вимагало навіть рік часу. Учасниками цього оркестру були закріпачені селяни, що не знали нот та мали тільки в певний час видавати свій звук із певною силою та тривалістю. Такі оркестри мали вивчений великий репертуар, включаючи симфонії Гайдна [23].

У симфонічних оркестрах роги використовувалися для посилення духової групи як оркестрова барва. Популярність рогової музики потребувала збільшення кількості капельмейстерів та педагогів. Зазвичай це були колишні кріпосні музиканти, котрі могли купити собі вольну і займатися вільною практикою. Рогова музика у магнатських маєтках досягла популярності у 1820-1830 рр. і згодом зникла наприкінці 30-х років XIX ст. [9; 95].

Яскравими композиторами Волині були граф Іван (Януш) Станіслав Іллінський (1795-1860 рр.), очевидно, син Юзефа Августа Іллінського – С.Т.) – польський і український композитор. Він, як і попередні представники цієї родини, також утримував при своєму палаці в Романові оркестр і хор. Музичну освіту здобував у Сальєрі, Ф.Кауєра та, за припущенням, у Бетховена у Відні [12; 274].

На утримання колективів, навчання музикантів, оформлення театральних вистав господарі витрачали величезні кошти. Поміщики спеціально навчали дітей та селян-кріпаків музиці, а декого з них відправляли навчатися за кордон для отримання вищої освіти в інструментальному й вокальному мистецтві [14; 18]. Так, граф Каменський відрядив двох талановитих кріпаків на навчання до Лейпцига [1].

Як зауважував Д.Щербаківський [8; 82], Ю.Іллінський, користуючись своїм становищем у Римі, з дозволу найсвятішого отця посилав своїх декілька десятків кріпаків, вчитися до Італії для здобуття вищої музичної освіти. Запрошених німецьких та італійських артистів згодом повністю замінили музиканти-кріпаки [7; 223]. Отже, крім домашньої освіти

за участю вільнонайманих фахівців, професійне навчання за кордоном стало традиційною практикою підготовки мистецьких кадрів маєткових колективів.

Цікавим епізодом мистецького життя маєтку графа Ю.Іллінського в Романові була творчість родини Добжинських – Ігнаці (батька) та Ігнаці Фелікса (сина). Там протягом 1799-1817 рр. керівником симфонічного оркестру та хору [26; 114] працював відомий польський скрипаль і диригент Ігнаці Добжинський (1779-1841 рр.). З цим колективом виступали співаки з Петербурга й Італії, балетна труппа з Франції, оперна труппа з Німеччини [21]. Його син – Ігнаці Фелікс Добжинський – відомий польський композитор, диригент, піаніст, педагог, яскравий представник романтичного мистецького напрямку, уже з дитинства був знайомий з різними інструментами оркестру, заміняв батька при роботі з оркестром, а також грав у ньому [27; 79].

Говорячи про виконавський музичний репертуар, слід наголосити, що поступово зникали духовні твори, зокрема псалми, канти і на зміну їм приходили народні пісні, романси, у тому числі з інструментальним супроводом, обробки пісенно-танцювальних мелодій, що ставали частиною репертуару міських оркестрів, капел і театральних вистав. Розповсюдження набули видання різноманітних аранжувань, обробок народних пісень, варіацій та фантазій на народні теми, а також збірники різноманітних інструментальних п'єс. До навчального, домашнього, салонного репертуару входила музика західноєвропейських композиторів – В.А. Моцарта, Й.Гайдна, М.Клементі та ін. [19; 27], тобто музика барокового та класичного стилів [6; 986].

Оскільки в XVIII ст. Європа захоплювалася італійською музикою, особливо оперною, більшість музикантів були запрошеними з Італії. Театральна опера при магнатських палацах стає популярною [26; 216]. Цікавою є згадка про постановку оркестром графа А.Іллінського опери В.Моцарта «Дон Жуан» силами кріпаків [10].

Багаті маєтки польських магнатів Волині ставали місцем зібрання музикантів, художників, поетів, де обговорювалися проблеми музики, мистецтва, літератури, тобто саме вони були осередками мистецької культури Волинського краю. Утримання у власному маєтку музичного салону було ознакою гарного смаку [13; 92]. Тоді ж набув популярності палац князів Любомирських у Дубні.

Під час ярмарків князі для приїжджих магнатів влаштовували в своєму палаці пишні бали, театральні вистави, концерти [18; 206]. Князь Міхал Любомирський утримував великий придворний оркестр, музиканти якого два рази на тиждень виступали перед приїжджими з концертами [20; 35]. Цікаво, що всі попередні власники Дубна (Я.Острозький, Заславські та Сангушки) були меломанами і мали власні капели. Князь М.Любомирський був скрипалем, а 1783 р. привозив до Дубна римську оперу [4; 20].

Традицією стали виступи кріпацьких мистецьких колективів на великих ярмарках та торгах, зокрема контрактах. Там виступали кріпацькі оркестри і хорові капели князя М.Любомирського та графа Ю.Іллінського. Концерти відбувалися майже безперервно, давались театральні вистави, влаштовувалися музичні бали, маскаради. На ярмарках під час багатолюдних святкувань головне місце належало роговим і духовим оркестрам, що створювали незабутню музичну атмосферу [13; 100] і відігравали важливу роль у системі культури Волині кінця XVIII – першої третини XIX ст.

Але існували й негативні моменти. Сучасний дослідник В.Богданов зазначає: «серед маєтних класів не було єдності національних інтересів; частина місцевих магнатів не була зацікавлена в розвитку й пропагуванні української культури, зокрема музики». Тому виконання національної музики, а також творчу ініціативу місцевих композиторів і музикантів вони не підтримували [1]. Але, незважаючи на це, кріпацькі оркестри стали не тільки поширювачами інструментального виконавства, а й осередками безіменних творчих спроб в усіх жанрах музичного мистецтва [22].

Мистецька культура магнатських маєтків українського Правобережжя представлена комплексом таких явищ мистецького побуту, як музичні й театральні колективи з місцевих

селян – кріпаків власника маєтку; оркестри й театральні трупи з вільнонайманих професійних митців, утримуваних магнатом; аматорські мистецькі гуртки, до яких входили освічені аристократи. На практиці, частіше за усе, простежувалося поєднання цих форм функціонування мистецтва в різних комбінаціях. Оперна або драматична трупа з вільнонайманих артистів доповнювалася хором та оркестром кріпосних музикантів. Подібним чином відбувалися й аматорські вистави [3].

Проаналізувавши стан музичного виконавства у магнатських маєтках Волині кінця XVIII – першої третини XIX ст., відзначимо, що в цей період активно впроваджувалися процеси культурно-мистецького спрямування: збільшилася кількість осередків, де звучала музика, урізноманітнювався музичний інструментарій та розширювався репертуар музичних колективів. Оскільки територія Волині перебувала під впливом сусідніх держав, то мистецькі процеси розвивалися завдяки запрошеним з-за кордону митцям, диригентів, приватних педагогів й виконавців, що в подальшому формувало професійне музичне середовище регіону.

Джерельні приписи

1. Богданов В.О. Кріпосні капели й оркестри в Україні / В.О. Богданов // Вісник ХДАДМ. – 2006. – № 11. – С. 17-25.
2. Богданов В.О. Кріпосні капели й оркестри в Україні (на прикладі Волинської і Київської губерній) / В.О. Богданов // Вісник ХДАДМ. – 2008. – № 13. – С. 8-17.
3. Волосатих О.Ю. Музично-драматичний театр Правобережної України першої половини XIX століття в контексті міжнаціональних культурних зв'язків і художніх тенденцій епохи: автореф. дис. ...канд. мистецтв.: спец. 17.00.03 – «Музичне мистецтво» / О.Ю. Волосатих; Нац. муз. академія України ім. П.І. Чайковського. – К., 2009. – 19 с.
4. Дмитрук Н. Історія палацу князів Любомирських XVII-XVIII ст. у Дубенському замку / Наталя Дмитрук // Там де Ікви срібні хвилі плещуть...: Матеріали міжнар. наук.-практ. конф., присвяченої укр.-поль. відносинам на Дубенщині (Дубно, 17-18 вер. 2005 р.). – Дубно, 2005. – С. 19-20.
5. Жолтовський П.М. Український живопис XVII-XVIII ст. / П.М. Жолтовський. – К.: Наукова думка, 1978. – 328 с.
6. Історія української культури: У 5 т. Українська культура другої половини XVII-XVIII ст. – Т. 3. – К.: Наукова думка, 2003. – 1247 с.
7. Історія Української РСР: У 8 т., 10 кн. / Відп. ред. А.Г. Шевель. – Т. 3. Україна в період розкладу і кризи феодално-кріпосної системи. Скасування кріпосного права і розвиток капіталізму (XIX ст.). – К., 1978. – 608 с.
8. Корній Л. Історія української музики. – Ч. 2 (друга пол. XVIII ст.) / Лідія Корній. – К.-Харків-Нью-Йорк: Вид-во М.П. Коць, 1998. – 388 с.
9. Малиновська Р. Рогові оркестри Росії та України / Р.Малиновська // Наук. вісник НМАУ ім. П.І. Чайковського. – 2009. – Вип. 83. – С. 89-99. – Режим доступу: www.nbuv.gov.
10. Марценюк Г.П. Віхи становлення національного тромбонового виконавства на тлі історико-культурних процесів в Україні / Г.П. Марценюк // Актуальні проблеми історії, теорії та практики художньої культури: Зб. наук. праць. – 2011. – Вип. XXVII. – 9 с. – Режим доступу: www.nbuv.gov.ua.
11. Межиріч Корецький / Замки та храми України. – Режим доступу: www.castles.com.ua.
12. Мистецтво України: біографічний довідник / Упоряд.: А.В. Кудрицький, М.Г. Лабінський; За ред. А.В. Кудрицького. – К.: Укр. енцикл. ім. М.Бажана, 1997. – 700 с.
13. Никоненко Т.М. Музичні салони в другій половині XVIII-XIX ст. / Т.М. Никоненко // Культура і мистецтво у сучасному світі. Наук. зап. КНУКіМ. – Вип. 5. – К.: Видавн. центр КНУКіМ, 2004. – С. 92-102.
14. Петрушанская Р.И. Камерная музыка / Р.И. Петрушанская. – М.: Знание, 1981. – 48 с.

15. Рудчук Ю.А. Духова музика України у XVIII-XIX століттях: автореф. дис... канд. мистецтв.: спец. 17.00.01 – «Теорія та історія культури» / Ю.А. Рудчук; Держ. академія керівних кадрів культури і мистецтв. – К., 2001. – 15 с.
16. Русский биографический словарь. Издан под наблюдением председателя Императорского русского общества А.А. Половцева. – С.-Пб.: Типография Гл. Управления Уделов, 1897. – Т. 8. – 756 с.
17. Сикорская А.В. Музыкальная жизнь усадеб и аристократических салонов в процессе формирования профессионализма в музыкальной культуре царской России XVIII – первой половине XIX веков / А.В. Сикорская // Музичне мистецтво і культура. Наук. вісник ОДМА ім. А.В. Нежданової: Зб. наук. праць. – 2010. – Вип. 11. – Режим доступу: www.nbuv.gov.ua.
18. УРЕ. – Т. 6. – К.: Гол. ред. Української Радянської енциклопедії, 1981. – 552 с.
19. Шамаева К.И. Музыкальное образование на Украине в первой пол. XIX века (На материале Волынской, Киевской, Подольской, Полтавской, Черниговской губерний) / К.И. Шамаева. – К.: Изд-во Центроблисполкома переподготовки кадров, 1992. – 187 с.
20. Шевчук Е. Богуславський і Дубно / Ерна Шевчук // Там, де Ікви срібні хвилі плещуть...: Матеріали міжнар. наук.-практ. конф., присвяченої українсько-польським відносинам на Дубенщині (Дубно, 17-18 вересня 2005 р.). – Дубно, 2005. – С. 34-35.
21. Щербаківський Д. Оркестри, хори і капели на Україні за панщини / Данило Щербаківський // Музика: Місячник укр. культури. – Ч. 10-12. – 1924. – С. 206.
22. Ядловська З. Кріпацький театр в Україні: здобутки інструментального музикування / Зіновія Ядловська // Студії мистецтвознавчі. – 2009. – Ч. 2 (26). – С. 14-17.
23. Camerata Vistula. – Режим доступу: www.cameratavistula.
24. Pamietniki Jana Duklana Ochockiego, z pozostalych po nim rekopisow przepisane i wydane przez Kraszewski J.I. – Wilno: Naklad i druk Jozefa Zawadowskiego, 1857. – Т. 3. – 358 s.
25. Polski Słownik Biograficzny. – Т. 10. – Zakład narodowy imienia Ossolinskich. Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk. – Wrocław-Warszawa-Krakow, 1962. – 642 s.
26. Słownik muzyków polskich. Instytut Sztuki Polskiej Akademii Nauk. – Т. 1. – Krakow: Polskie wydawnictwo muzyczne, 1962. – 349 s.
27. Wielka Encyklopedia Powszechna. – Т. 3. – Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1964. – 840 s.

Резюме

Розглядаються мистецькі процеси, пов'язані з існуванням кріпацьких капел, хорів, оркестрів у магнатських маєтках Волині.

Ключові слова: мистецтво, хор, оркестр, капела, магнатські маєтки, композитори, виконавці, творчість, репертуар.

Summary

Smirnova T. Development of musical performance is in the magnate estates of Volyn (an end of XVIII is first third of XIX of century)

The article results the artistic processes, related to existence of fortress choirs, galleries, orchestras in the magnate estates of Volyn.

Key words: art, choir, orchestra, magnate estates, composers, performers, creation, repertoire.

Аннотация

Рассматриваются художественные процессы, связанные с существованием крепостных капелл, хоров, оркестров в магнатских поместьях Волини.

Ключевые слова: искусство, хор, оркестр, капелла, магнатские поместья, композиторы, исполнители, творчество, репертуар.

ЗМІСТ

В.Г. Виткалов. Сучасна наукова діяльність у мистецтвознавчому векторі досліджень: за матеріалами VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції «Культурна динаміка України в світовому просторі»	3
--	---

Розділ I. ІСТОРИКО-МИСТЕЦЬКА СПАДЩИНА УКРАЇНИ

Р.І. Безугла. Протогламур. Боротьба з візуальною демонстративністю у період Античності	7
Н.Д. Белявіна. Французький королівський двір XVII століття – осередок концертування віртуозів-інструменталістів	12
Т.Мазена. Європейські й українські музичні товариства у вимірі столичних культур XVIII-XIX ст.	16
Т.В. Смирнова. Музичне виконавство у магнатських маєтках Волині (кінець XVIII – перша третина XIX ст.)	22
І.Л. Бермес. Співоче товариство «Дрогобицький боян»: тяглість традицій	27
Х.Береговська. Творче формування Святослава Гординського у школі Олекси Новаківського	32
О.О. Матола. Становлення аматорського музичного театру в Україні	36
А.В. Мудренко. Сценічне мистецтво українського театру корифеїв: риси високої художності	40
Л.Л. Процик. Репертуар театру ім. І.Франка 20-х років XX ст.: орієнтація на творчий пошук	45
Ю.І. Круп'як. Взаємодія простору та пластичного об'єму (за взірцями української скульптури першої третини XX століття)	49
М.А. Ластовецький. Станіслав Людкевич у спогадах Миколи Колесси	54
А.Г. Єфіменко. Перспективи вивчення художньо-естетичних та теологічних аспектів літургічної творчості першої половини XX століття	57
О.А. Паріс. Діяльність Євгена Цегельського в контексті розвитку українського хорового мистецтва Галичини першої половини XX сторіччя	62
Л.В. Смирна. Українські художники-нонконформісти – учасники європейських виставок (1970-1980-ті роки)	68
Л.М. Білозуб. Національна музична мова українських композиторів XX-XXI ст.	70
С.В. Виткалов. Народнознавчий чинник художньої практики Рівненської області: спроба мистецтвознавчого аналізу	74
І.В. Степанюк. Хореографічна культура Волині в контексті танцювального мистецтва України	78
О.С. Мойсюк. Сакральні тканини Житомирського Полісся: проблеми дослідження, осередки виробництва, регіональні особливості	82
Д.О. Костенко. Проблеми забудови м. Києва у працях вітчизняних та зарубіжних дослідників	88
О.Ю. Романова. Мистецтвознавчий аналіз весільних дукачів Середньої Наддніпряниці XIX – початку XX ст.	92
Т.Л. Корнішева. Становлення професійних засад хорового диригування в Україні	102

Розділ II. ТЕОРЕТИКО-МИСТЕЦЬКІ АСПЕКТИ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

Н.О. Дем'янова. Звіроформи як відгук тотемізму в українському образотворчому мистецтві: етно-національна специфіка	106
---	-----

<i>С.Л. Плахта.</i> Тенденції імпресіонізму у мистецтві закарпатської школи живопису	109
<i>Г.А. Пархоменко.</i> Метаморфози античної стилістики в творчості А.Гауді	114
<i>С.П. Стоян.</i> Символізм у творчості молодих українських художників: нова хвиля	119
<i>О.С. Чорна.</i> Оригамі в класичних та сучасних теоріях систематизації мистецтва	123
<i>С.В. Оборська.</i> Синтез звуку і кольору у звуковому дизайні: історіографічні підходи ...	127
<i>О.В. Смоляр.</i> Особливості створення дизайну новітніх функціонально-просторових та художньо-образних типів готельно-ресторанних комплексів у стилі «неомодерн»	133
<i>І.С. Бондар.</i> Образний потенціал архітектурного дизайну постмодернізму	138
<i>В.В. Михальчук.</i> Теоретико-методологічні засади вивчення діяльності мистецьких галерей	142
<i>К.Гай.</i> Арт-ринок Західної Європи та США ХХ ст.: історичні аспекти становлення та передумови розвитку	147
<i>В.А. Олійник.</i> Книжкова графіка Сергія Якутовича	152
<i>Н.Пастеляк.</i> Поємність у формотворчих засадах фортепіанного доробку В.Барвінського	157
<i>О.І. Коменда.</i> Жанрово-інтонаційні джерела тематизму камерної кантати Олександра Козаренка «П'єро мертвопетлює»	162
<i>Ю.Ю. Іванова.</i> Дуалізм мистецького синтезу у циклі хорових поем В.Скуратовського «П'ять струн України»	165
<i>О.В. Драган.</i> Виконавська інтерпретація у творчості диригента (на прикладі діяльності Я.Воцака)	170
<i>Т.О. Гусаченко.</i> Пісенні цикли І.Шамо: тема – ідея – образ	177
<i>Є.В. Куш.</i> До питання тембрової виразності електромузичних інструментів	181
<i>О.В. Супрун.</i> Питання комунікативних особливостей джазового мистецтва	186
<i>В.В. Дьяченко.</i> Виникнення і розвиток мистецьких технологій у звукорежисурі	190
<i>А.О. Медведєва.</i> Театральна маска як атрибут сценічного дійства	195
<i>О.А. Апчел.</i> Документальний театр як вид сучасної постдраматичної театральної культури	199
<i>О.М. Мельничук.</i> Фаустівські метаморфози в символістській драмі Якова Мамонтова «Дівчина з арфою»	204
<i>О.М. Черніговець.</i> Дитячий ігровий театр північно-західного регіону України другої пол. ХІХ – поч. ХХ ст. як форма традиційної культури	209
<i>В.О. Радзієвський.</i> Сучасні музичні субкультури у контексті субкультурології	214
<i>О.А. Мерлянова.</i> Танець у контексті сімейної обрядовості	219
<i>М.В. Сахно.</i> Категоріальний апарат конкурсної хореографії	224
<i>О.О. Бігус.</i> Балетмейстерський контекст творчих портретів В.Чуперчук та А.Зібаровської	228
<i>І.О. Комарницький.</i> Сакральний вимір гостинності	231

Розділ III. РЕЦЕНЗІЇ, ОГЛЯДИ, ПОВІДОМЛЕННЯ

<i>В.Г. Виткалов.</i> Культурно-мистецький потенціал Рівненщини як предмет наукового дослідження	236
<i>С.С. Димченко.</i> Науковий доробок Миколи Гордійчука в контексті українського музикознавства другої пол. ХХ – початку ХХІ ст.	239
<i>Відомості про авторів</i>	244

TABLE OF CONTENTS

V.Vytkalov. Modern scientific activity in an art vector of the research: on the materials of VIII International Scientific Conference «Cultural dynamics of Ukraine in the world space» 3

Division of I. HISTORICAL AND IS CULTURAL HERITAGE OF UKRAINE

R.Bezugla. Protohlamour. A fight is against visual demonstrativeness in the period of Antiquity	7
N.Belyavina. The French royal court of XVII of century is a cell of giving concerts of virtuosos-instrumentalists	12
T.Mazepa. European and Ukrainian musical societies are in measuring of capital cultures of XVIII of – XIX century	16
T.Smirnova. Development of musical performance is in the magnate estates of Volyn (an end of XVIII is first third of XIX of century)	22
I.Bermes. Singing society «Drohobych Boyan»: continuity of traditions	27
X.Beregovska. Creative formation Sviatoslav Gordinsky in school Oleksa Nowakowsky	32
O.Matola. The Formation of the Amateur Musical Theater in the Ukraine	36
A.Mudrenko. The scenic art of the Ukrainian theatre of the luminaries: features of the high artistic	40
L.Protsik. The repertoire of the Franko Theatre of the 20 th years of the XX th century: designed for the creative search	45
U.Krypyak. Cooperation's of space and plastic volume (after standards of Ukrainian sculpture first third of XX of century)	49
M.Lastovetsky. Stanislav Lyudkevych in Mykola Kolessa's memoirs	54
A.Efimenko. Prospects of study of study of artistic, and theology aspects of liturgy work of the first half of XX of century	57
O.Paris. Activity of Yevhen Tsehelskiy is in context of development of Ukrainian choral art of Galychyna of the first half of XX of century	62
L.Smirna. The Ukrainian artists-members of the opposition are in exhibition activity of Europe (1970-1980 th)	68
L.Bilozub. The national musical language of the Ukrainian composers in the XX-XXI centuries	70
S.Vytkalov. Factor of ethnology of artistic practice of the Rivne area: attempt of study of art analysis	74
I.Stepanyk . Choreographic Volyn Culture in the context of the dance Ukrainian art	78
O.Moisuk. Sacral fabrics of Zhytomyr Polesye: research problems, cells of production, regional features	82
D.Kostenko. Problems of building of Kyiv are in labors of home and foreign researchers	88
E.Romanova. Study of art analysis of wedding dukaches of Middle Naddniprianschyna of XIX – beginning of XX of century	92
T.Kornicheva. Becoming of professional principles of choral conducting is in Ukraine	102

Division of II. THE TEORETICAL AND METHODOLOGICAL PROBLEMS OF STUDY OF ART

N.Demyanova. Animal forms as a response to totemism in the Ukrainian art: ethno-national specific	106
--	-----

<i>S.Plahta</i> . Tendencies of Impressionism in the trans-Carpathian painting school art	109
<i>G.Parhomenko</i> . Metamorphoses of ancient stylistic in work And.Gaudi	114
<i>S.Stoyan</i> . The symbolism in the works of the young Ukrainian artists: new wave	119
<i>O.Chorna</i> . Origami in the classic and modern theories of systematization of art	123
<i>S.Oborska</i> . The synthesis of the sound and color in the sound design: historiographical approaches	127
<i>O.Smolyar</i> . Features of creation design of newest function of spatial and artistically-vivid types of hotel-restaurant complexes are in style «neomodern»	133
<i>I.Bondar</i> . Vivid potential of architectural design of post-modernism	138
<i>V.Mikhailchuk</i> . Theoretical and methodological principles of study of activity of artistic galleries	142
<i>K.Gay</i> . Western Europe and USA of XX of century: historical aspects of becoming and precondition of development	147
<i>V.Oliynik</i> . The book graphic arts by Sergey Jakutovich	152
<i>N.Pasteluak</i> . Features of the poem in the formative principles of piano heritage W.Barvinsky	157
<i>O.Komenda</i> . Genre and intonation sources of the the matism of chamber cantata by Alexander Kozarenko «Deathly Pierrot»	162
<i>U.Ivanova</i> . Dualism of artistic synthesis in the loop of choral poems V.Skurativsky «Five strings of Ukraine»	165
<i>O.Dragan</i> . Performance interpretation is in work of conductor (on example of activity Y.Voschak's)	170
<i>T.Gusachenko</i> . Song cycles are I.Shamo: termes is idea is appearance	177
<i>E.Kusch</i> . To question of timbre expressiveness electronic musical instruments	181
<i>O.Suprun</i> . Question of communicative features of jazz art	186
<i>V.Dyachenko</i> . Origin and development of artistic technologies in to voice direction	190
<i>A.Medvedeva</i> . Theatrical mask as attribute of a stage action	195
<i>H.Apchel</i> . Documentary theater as a separate type of modern theatrical Post-dramatisches culture	199
<i>O.Melnichuk</i> . The Yakiv Mammontov's symbolic drama «The girl with the harp»: the problems, influences and art originality	204
<i>O.Chernigovets</i> . Child's playing theatre north-western to the region of Ukraine of the second half of XIX – beginning of XX of century as form traditional culture	209
<i>V.Radzievski</i> . Modern musical subculture in context sub culturological	214
<i>O.Merlyanova</i> . The dance in the context of family ritualism	219
<i>M.Sahno</i> . The categorical apparatus of the contest choreography	224
<i>O.Bigus</i> . Ballet-master context of creative portraits in V.Chuperchuk and A.Zibarovska	228
<i>I.Komarnitski</i> . The sacred character of the hospitable	231

Division of III. REVIEWS, REPORTS, INFORMATION

<i>V.Vytkalov</i> . Cultural and art potential of the Rivne area as article of scientific research	236
<i>S.Dimchenko</i> . Scientific work of Mykola Gordiychuk in context of Ukrainian musicology of the second Paul. XX – to beginning of XXI of century	239